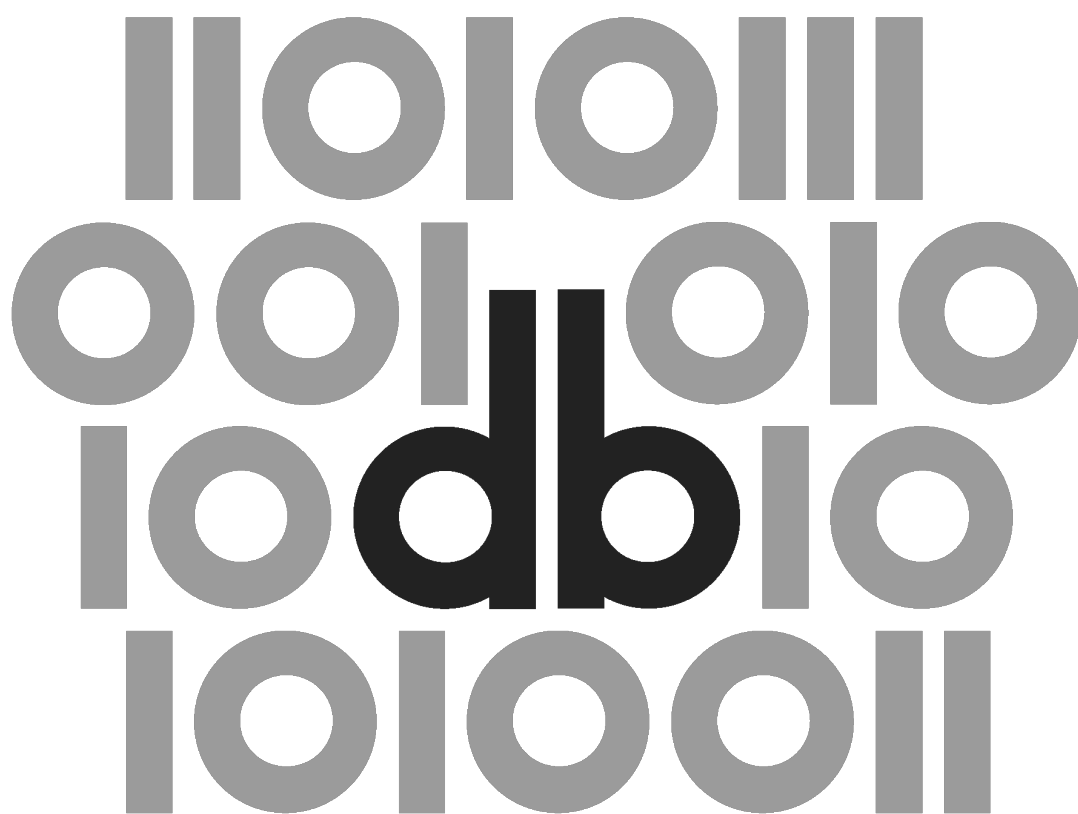

2018.01.

<DIGITÁLIS BÖLCSÉSZET>

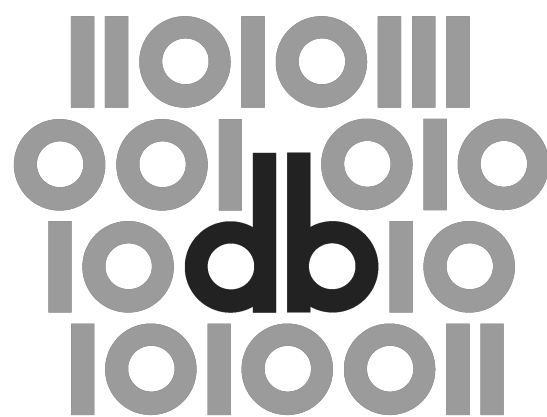

2018.01.

</DIGITÁLIS BÖLCSÉSZET>

Digitális Bölcsészet
2018., első szám

<DIGITÁLIS BÖLCSÉSZET>

2018.01.

Felelős szerkesztő:

Maróthy Szilvia

Szerkesztőbizottság:

Bartók István, Fazekas István, Golden Dániel,
Horváth Iván (a bizottság elnöke), †Orlovsky Géza,
Palkó Gábor, Pap Balázs, Sass Bálint, Seláf Levente

Szerkesztőség:

Almási Zsolt, Fodor János, Kokas Károly, †Labádi Gergely,
Parádi Andrea

Rovatvezetők:

Tanulmányok: Kiss Margit

Műhely: Péter Róbert

Kritika: Bartók Zsófia Ágnes

ISSN 2630-9696

DOI 10.31400/dh-hun.2018.1

Kiadja az ELTE BTK Régi Magyar Irodalom Tanszéke, 1088 Budapest,
Múzeum krt. 4/A.

Felelős kiadó az ELTE BTK Régi Magyar Irodalom Tanszék vezetője.

Megjelenik az Open Journal Systems (OJS) v. 3. platformon, melynek
működtetését az ELTE Egyetemi Könyvtár- és Levéltár biztosítja.

Honlap: <http://ojs.elte.hu/index.php/digitalisbolcseszett>

Email cím: dbfolyoirat@gmail.com

Tördelés: Hegedüs Béla

Grafika: Hegyi Gábor

Tartalom

Beköszöntő	7
Prószéky Gábor előszava	9
Andrew Prescott előszava	11
Szerkesztőségi köszöntő	13
Tanulmányok	15
Labádi Gergely	
Az olvasó gép: Berzsenyi Dániel versei távolról	17
Drótos László–Kokas Károly	
Webarchiválás és a történeti kutatások	35
Markó Anita	
Hálózatok a 16–17. századi album amicorumokban: Az 1500 és 1700 közötti hungarika jellegű emlékkönyvbejegyzések hálózatelemzése az <i>Inscriptiones Alborum Amicorum</i> adatbázis alapján	55
Matthew L. Jockers	
Metaadat	83
Műhely	109
Sennyey Pongrácz	
Viták és víziók a digitális bölcsészetről	111
Horváth Iván	
Digitális bölcsészet a virtuális nemzeti könyvtárban	121
Lejtovicz Katalin–Matthias Schlögl–Bernád Ágoston Zénó–Maximilian Kaiser–Peter Alexander Rumpolt	
Digitalizáció és hálózatkutatás:	
Az <i>Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950</i> és az APIS-projekt	139
Cséve Anna–Fellegi Zsófia–Kómár Éva	
Móricz Zsigmond levelezésének (1892–1913) digitális kritikai kiadása	
Esettanulmány	159
Biszak Sándor–Kokas Károly	
Budapest Időgép	175
Ruttkay Zsófia	
Digitális Múzeum – a MOME TechLab projektjeinek tükrében	185
Dragon Zoltán–Sebestény Csilla	
#BREW: influencer-kísérlet az Instagram újhullámos kávéközösségében	203

Kritika	217
Matthew James Driscoll and Elena Pierazzo, eds., <i>Digital Scholarly Editing: Theories and Practices</i> (2016) – Maróthy Szilvia	219
Laura Estill, Diane K. Jakacki and Michael Ulliot, eds., <i>Early Modern Studies after the Digital Turn</i> (2016) – Maczelka Csaba	223
Matthew K. Gold, ed., <i>Debates in the Digital Humanities</i> (2012); Matthew K. Gold and Lauren F. Klein, eds., <i>Debates in the Digital Humanities 2016</i> (2016) – Zámóné Kocic Larisa	233
George Bruseker, László Kovács and Franco Niccolucci, eds., „Digital Humanities.” <i>ERCIM News</i> 111 (2017) – Molnár Sándor Gyula	239
In memoriam	243
Szajbély Mihály: Búcsú Labádi Gergelytől	245

Szerkesztőségi köszöntő

Örömmel bocsátjuk útjára a magyar *Digitális Bölcsészet* tudományos folyóirat első számát. Mit is jelent azonban az, hogy az „első” számot, és mit értünk azon, hogy „örömmel”?

Az „első” mint sorszám az újdonságot és a sorozatszerűséget jelöli. Bár a digitális kutatások, a számítógép használata Magyarországon a bölcsészettudományok és társadalomtudományok területén az 1970-es évekre tekint vissza, a folyóirat most mégis fontosnak tartja rögzíteni azt a tényt, hogy a digitális bölcsészet mint diszciplína, illetve mint elméletek és gyakorlatok összessége Magyarországon és magyarul is létezik. Az „első” továbbá arra is felhívja a figyelmet, hogy a folyóirat nemcsak hogy létezik, de további számok megjelentetését is tervezzük, sőt mire ez a szám napvilágot lát, a szerkesztőbizottság már a következő számon fog dolgozni. Az „első” tehát egy szekvencia kezdetét jelöli, egy sorozatot, amely elindult, és folytatódni akar.

Az útra bocsátás örömeiben benne foglaltatik az, hogy érdemes folytatni a munkát. Érdemes, hiszen az első szám cikkeit tekintve a digitális bölcsészeti tevékenységeknek sokszínűségét egy hagyományosnak tekinthető médiumon hagyományosnak mondható szerkezetben tárja az olvasó elé. A digitális bölcsészet egyszerre érdeklődik az elméleti reflexió és a gyakorlati megvalósulás iránt, éppen ezért találhatunk hosszabb és rövidebb tanulmányokat is. Ennek megfelelően a folyóirat és a jelen szám is három nagyobb csoportba osztja a cikkeket: „Tanulmányok” (rovatszerkesztő: Kiss Margit), amelyek hosszabb lélegzetű, elméleti megfontolásokat tárnak az olvasók elé, „Műhely” (rovatszerkesztő: Péter Róbert), ahol projektbeszámolókat és alkalmazáselemzéseket olvashatunk. A „Kritika” rovat zárja a sort (rovatszerkesztő: Bartók Zsófia Ágnes), ahol rövidebb könyv-, honlap- és folyóiratszám ismertetéseket, valamint recenziókat találhatunk.

A „Tanulmányok” rovatban négy cikk foglalkozik a digitális bölcsészet elméleti jellegű kérdéseivel: Labádi a gépi szövegelemzéssel foglalkozik, Drótos és Kokas a webarchiválás és a történettudomány kapcsolatát elemzi, míg Markó a digitális hálózatkutatás eszköztárával analizálja az 1500–1700 között keletkezett *inscriptiók* alapján a korabeli tudós hálózatokat, végül Jockers (Labádi fordításában) bibliográfiai és demográfiai metaadatok elemzésével törekszik egy adott irodalmi narratívát újraértékelni. A „Műhely” rovatban Ruttkay a digitális múzeumi projektekről, Biszak és Kokas a Budapest-időgépről, Bernád, Kaiser, Lejtovitz, Rumpolt és Schlögl az APIS-projektről, Cséve, Fellegi és Kómár Móricz levelezésének digitális kritikai kiadásáról, Sennyey a digitális bölcsészetről vitákról, Horváth egy virtuális könyvtárra vonatkozó hipotetikus álláspontokról, míg Dragon és Sebestény egy Instagramon folytatott kísérletről számol be. A „Kritika” rovatban Maróthy, Koczicz, Maczelka és Molnár digitális bölcsészethez kapcsolódó monográfiákat, valamint egy folyóirat különszámot szemlél.

Az első szám szerkezetét tekintve bár hagyományosnak is mondható, talán annyiban mégis formabontó, hogy nemcsak egy diszciplína megszületése feletti örömről árulkodik, hanem az esendőségről, a hiányról is, ahogy az egyébként a bináris kódnak a jellegzetessége: 1 0, az igen-nem, lét-nemlét. Az esendőségről, amennyiben nemcsak a születés öröme, hanem a halál fájdalma is benne foglaltatik, hiszen kedves kollégánk,

barátunk, Labádi Gergely, a magyar digitális bölcsészet egyik kiemelkedő alakja 2017 szeptemberében távozott el közülünk, és az első számban egy rá, szerkesztőtársunkra emlékező írást is közlünk. A kezdetekkor rövid ideig a szerkesztőbizottság tagja volt az ugyancsak 2017-ben váratlanul elhunyt Orlovsky Géza is, aki a folyóirat indulásakor (az egykor a Bölcsészeti Informatika Önálló Programnak is helyt adó) ELTE Régi Magyar Irodalom Tanszékének vezetőjeként állt mellettünk.

Továbbá annyiban is formabontónak értékelhetjük a jelen folyóiratszámot, hogy a születés és halál közötti területre is utal, ti. a történelemre. A történelemre, a jelenvaló történelemre tereljük a figyelmet, amikor a magyar digitális irodalomtudomány egy másik ikonikus alakjának, Horváth Ivánnak közöljük egy régebbi, kibővített és szerkesztett konferencia-előadását. Ezzel egyúttal jelezni szeretnénk, hogy a tervezett elavulás, amely a digitális világban meglehetősen rövid időt foglal magában, a digitális reflexióra esetenként mégsem érvényes.

Az öröm arra is vonatkozik, hogy egy folyóirat nemcsak azért érdekes, mert sokszínű és emlékező, hanem azért is, mert már maga egyfajta infrastruktúrát jelent. Egy folyóirat nemcsak azért lehet jelentős, különösen érvényes ez a *Digitális Bölcsészet* címűre, mert az érdeklődő, a tudós megismerkedhet mások gondolataival, rácsodálkozhat mások projektjeire, hanem azért is, mert a folyóirat mindezek által fórumot teremt a diszkusszióra. Arra a diszkusszióra, amely a tudomány lételeme, ahol problémákat lehet felvetni és elemezni, ahol ezeken tovább lehet gondolkodni, ahol vissza lehet kérdezni, ahol kutatók közölnek és hallgatnak, tudatnak és beszédbe elegyednek egymással. Más szóval a folyóirat, mondhatnánk „hálózatot”, de mondjuk inkább „tudós közösséget”, netán „tudós barátságokat” hoz létre. A folyóirat azáltal, hogy befogad cikkeket, hogy bírálóknak adja őket, hogy azok reflektálnak, majd a reflexióikra válaszolnak a szerzők, ahogy ebbe a szerkesztők is bele-beleszólnak, mind azt segítik elő, hogy ne csak egyszólamú, független monológok, hanem tudós beszélgetések, tudós közösségek alakulhassanak ki. Infrastruktúra annyiban is a folyóirat, amennyiben a nyelv is egyfajta környezet, amely lehetővé teszi a diskurzust. A folyóirat tehát egyúttal a digitális bölcsészet magyar nyelvű tudományos diskurzusához, terminológiájának kialakításához igyekszik hozzájárulni.

Örömmel bocsátjuk hát útjára az első számot, hogy további közösséget, tudományos közösséget alkothasson immár a szerkesztőktől függetlenül, önállóan is.

A szerkesztőség nevében:

Almási Zsolt

Köszönetnyilvánítás

A *Digitális Bölcsészet* folyóirat létrehozása az alábbi intézmények, projektek támogatásával valósult meg: ELTE Régi Magyar Irodalom Tanszék, ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, ELTE Dékáni Titkárság, EFOP 3.6.1–16–2016–00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt (SZTE), SZTE Klebelsberg Könyvtár.

Köszönjük továbbá Garamvölgyi László, Hegedüs Béla, Hegyi Gábor, Matthew L. Jockers és Virág Gabriella közreműködését!

A szerkesztők